

BALÁZS MIHÁLY

Őszintén szólva nagy ijedelemmel olvastam Fejér Ádám dolgozatának (?), kiáltványának (?), kinyilatkoztatásának (?) első oldalait. Megrémített ugyanis az a heves indulat, amellyel az állapotrajz során a — nevezzük így — posztmodern művészi áramlatokat ostorozza. A későbbiekben szerencsére ez a hangvétel megszeli, ám ennek ellenére sem tudom elfogadni az első "leíró" rész több kitételét.

A hozzáértőkre hagyom azonban annak eldöntését, hogy mindez mennyire következik Fejér Ádám felfogásának, eszmei hangoltságának lényegéből, s mennyire stílusbeli kérdés csupán. Helyette két szubjektívebb megjegyzést kockáztatnék meg. A dolgozat szerzője nagyon is megfontolandó érvekkel különíti el magát az egyes irodalom- és szellemtudományi iskoláktól, s e szemle során megkapja a magáét a filologizálás is. Bár én elsősorban ezekben a sorokban érzem magam érintettnek, elég vastag a segédmunkási öntudatom ahhoz, hogy a leírtakon ne háborodjak fel. Számomra kielégítő, hogy a dolgozat szerzője szerint a kultúra nem tekinthető csupán légvárnak, hanem annak építőköveit bizony össze kell hordani. Így aztán egy öntudatos malterkeverő, vagy téglahordó megnyugodhat, hiszen ő tökéletesen tisztában van azzal, hogy milyen lesz az épület, ha rossz a habarcs, vagy ha a talicskázás közben összetörnek a téglák. S az igazán öntudatos segédmunkás tisztában van persze izzadságos munkája önmagában való értékével is, így aztán igazában nem is rendítik meg a mester magas állványról elmondott gondolatai.

Ha azonban — a fenti metaforánál maradva — ez a segédmunkás esetleg mégis bele-belehallgat az okos mesterek dialógusába, akkor — hatáskörét persze túllépve —

Fejér Ádám esetében arra lesz figyelmes, hogy mintha teljesen egyéni nyelven és fogalomhasználattal próbálná elmondani — sok esetben nagyon szimpatikusnak tetsző — gondolatait, s mintha ez akadálya lenne egy valóságos párbeszédnek. Szeretném a vitába berántani a szerzőnek nemrégien megjelent könyvét (A magyar kultúra helye és szerepe Közép- és Kelet-Európában) is, amely nagyon értő és meggondolkodtató műelemzéseket is tartalmaz, amelynek első fejezete azonban olyan egyedi és önkényes fogalomhasználattal dolgozó alapvetés, amelyet nagyon nehéz értelmezni. Valószínűleg érezte ezt a problémát a szerző is, s ezért egy fogalommagyarázatot mellékelte művéhez. Ez azonban nem kielégítő, mert e "szótáracska" csupán arra vállalkozik, hogy az egyes fogalmak saját rendszerén *belüli* viszonylatait tárja fel. Szeretném tehát nagyon világosan megmondani: ha Fejér Ádám azt akarja, hogy valóságos párbeszéd alakuljon ki értékes gondolatairól, akkor ezen a módin változtatnia kell. Meg kell indokolnia ezt a fogalomhasználatot, s minden esetben meg kell mondania, hogy a használt fogalmak hogyan viszonyulnak a különböző iskolák terminus technikusaihoz. Ez persze nem könnyű munka, de — véleményem szerint — nem lehet megúszeni. Az előzőekben Csejtei Dezső arról beszélt, hogy a humán kultúra védelmezői rezervátumba kényszerültek. Nos úgy vélem, már régen messze kerültünk attól, hogy e rezervátum minden tagja ugyanazon a nyelven beszéljen, de közel azonos szóhasználattal élő, vagy egymást legalább is megértő "bandák" még talán vannak. Célszerű-e kirekeszteni magunkat még ezekből a "bandákból" is?

SZIGETI CSABA

Termékenynek nevezhető vita létrejöttének a jelen esetben, úgy érzem, több akadálya van, s talán nem árt e gátakkal előzetesen számot vetni. Az első akadály maga a